

ประเด็นจริยธรรมการวิจัยในต่างสาขาด้านสังคมศาสตร์

มุมมองทางสิทธิมนุษยชน

เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว

สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

การอบรมประเด็นจริยธรรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 14 ธันวาคม 2560

หลักสิทธิมนุษยชนกับจริยธรรมการวิจัย

- เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- การยินยอมแบบมีข้อมูลพร้อม (**informed consent**)
 - ให้ความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยแบบเสรี ไม่ได้ถูกกดดันบังคับ
 - ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย (เป้าหมาย วิธีการวิจัย ความเสี่ยง ฯลฯ)
 - เข้าใจถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น
 - ยินยอมให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประกอบการวิจัย
 - ข้อมูลต้องเข้าใจได้ง่าย

หลักสิทธิมนุษยชนกับจริยธรรมการวิจัย

- **Do no harm** - ทั้งทางจิตใจและทางกายภาพ
 - ในระหว่างการทำวิจัย ควรระวัง:
 - ความสะเทือนใจจากการคิดถึง/เล่าเรื่องประสบการณ์ที่สะเทือนใจ การละเมิดที่ประสบ
 - ความรู้สึกถูกตีตรา
 - การเผยแพร่ผลงานวิจัยอาจทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัย:
 - ถูกตอบโต้จากรัฐ/จากผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิมนุษยชน
 - ถูกกีดกันจากสังคม

หลักสิทธิมนุษยชนกับจริยธรรมการวิจัย

- เคารพสิทธิในความเป็นส่วนตัว
- ให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง (**vulnerable groups**)
 - มีความอ่อนไหวต่อประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบาง
- การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมการวิจัย
- เสริมอำนาจผู้ทรงสิทธิ
- มีความอ่อนไหวต่อวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนนั้น ๆ

งานวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน - จริยธรรมทางสิทธิมนุษยชน?

- ทำอย่างไรเมื่อประสบกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในระหว่างการทำวิจัย
 - นักวิจัยจะรักษา “ความเป็นกลาง” ไว้ได้อย่างไร
 - หรือจำเป็นต้องรักษาความเป็นกลางหรือไม่
 - นักวิจัยต้องเข้าไปแทรกแซงการละเมิดนั้นหรือไม่
 - แล้วผลการวิจัยของเราจะไม่ถูกระทบหรือ

งานวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน - จริยธรรมทางสิทธิมนุษยชน?

- ทำอย่างไรเมื่อวัฒนธรรมของผู้เข้าร่วมวิจัยที่เราไปพบเห็นอาจขัดกับหลักการสิทธิมนุษยชน

ประเด็นที่อาจถูกหลงลืม - เสรีภาพในการทำวิจัย / เสรีภาพทางวิชาการ

- การรักษาเสรีภาพและความเป็นอิสระในการทำวิจัย โดยเฉพาะในกรณีประเด็นที่เป็นข้อถกเถียง หรือเมื่อมีแรงกดดันจากฝ่ายต่างๆ ที่จำกัดการตั้งคำถาม การค้นหาข้อมูล การนำเสนอผลการวิจัย เช่น โดยรัฐ บริษัท หรือผู้มีอำนาจในชุมชน

ประเด็นที่อาจถูกหลงลืม - ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

- ตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยเฉพาะกรณีที่นักวิจัยมีสถานะทางสังคมหรือทางวิชาชีพอื่น ๆ ด้วย
- ตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนของผู้ร่วมการวิจัย โดยเฉพาะกลุ่มคนชายขอบ
- ดูแลให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีอำนาจเพียงพอในการกำหนดบทบาทของตนในงานวิจัย